85 години

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Том I

85 години

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

8-9 ноември 2021 г.

Том I

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Свищов, 8-9 ноември 2021 г.

Посветена на 85 години от създаването
на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ I

Международната научно-практическа конференция е организирана в изпълнение проект НФ-2-2021 „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2021

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Проф. д-р Марияна Божинова
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ - председател
Проф. д. н. Борислав Борисов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Катя Личева
Доц. д-р Людмил Несторов
Доц. д-р Марина Николова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Силвия Костова
Доц. д-р Христо Сирашки

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Румен Ерусалимов - *председател*
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Любчо Варамезов - *председател*
Проф. д-р Анета Денева
Проф. д-р Атанас Атанасов
Проф. д-р Йордан Василев
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Маргарита Богданова
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Александър Ганчев
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2067-8 (print)
ISBN 978-954-23-2068-5 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIO-ECONOMIC COHESION IN THE 21ST CENTURY: TRENDS AND CHALLENGES

Svishtov, 8th - 9th November 2021

Dedicated to the 85th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME I

The international scientific and practical conference has been organized as implementation of project SF-2-2021 "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century: Trends and Challenges", financed with funds by Ordinance of the Ministry of Education and Science for encouraging scientific research

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2021

PROGRAM COMMITTEE
Prof. Mariyana Bozhinova, Ph.D.
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Borislav Borissov, D.Sc.
Prof. Bozhidar Bozhinov, D.Sc.
Prof. Stoyan Prodanov, Ph.D.
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, Ph.D.
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, Ph.D.
Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph.D.
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, Ph.D.
Assoc. Prof. Katya Licheva, Ph.D.
Assoc. Prof. Lyudmil Nestorov, Ph.D.
Assoc. Prof. Marina Nikolova, Ph.D.
Assoc. Prof. Plamen Petkov, Ph.D.
Assoc. Prof Silviya Kostova, Ph.D.
Assoc. Prof Hristo Sirashki, Ph.D.

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D., Chairman
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovksi, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.
Head Asst. Asen Bozhikov, Ph.D.

EDITORIAL COMMITTEE
Prof. Lyubcho Varamezov, Ph.D., Chairman
Prof. Aneta Deneva, Ph.D.
Prof. Atanas Atanasov, Ph.D.
Prof. Yordan Vasilev, Ph.D.
Prof. Krasimir Shishmanov, Ph.D.
Prof. Margarita Bogdanova, Ph.D.
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Aleksandar Ganchev, Ph.D.
Assoc. Prof. Ventsislav Vassilev, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovski, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.

The published materials have been reviewed. The authors are responsible for the content and layout of their papers, the opinions expressed, the data used and the sources cited.

ISBN 978-954-23-2067-8 (print)
ISBN 978-954-23-2068-5 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ I

ПЛЕНАРНИ ДОКЛАДИ

ПЪТЯТ КЪМ УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНА КОХЕЗИЯ –
МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ РИСКОВЕ И БАРИЕРИ
Проф. д.ик.н. Димитър М. Иванов …… 7

ПРОБЛЕМАТИЧНОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Проф. д-р Митко Димитров …… 31

ФИНАНСИ, ИКОНОМИКС, ЗАСТРАХОВАНЕ И ОСИГУРЯВАНЕ

ИКОНОМИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА УПРАВЛЕНИЕТО
НА ПУБЛИЧНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ И ИМОТИТЕ –
ДЪРЖАВНАТА И ОБЩИНСКА СОБСТВЕНОСТ
Проф. д.н. Борислав Борисов …….. 51

СИСТЕМНО-СТРУКТУРНЫЙ КРИЗИС И ЕГО ПРОЯВЛЕНИЕ
В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19
д.э.н., профессор, Зверяков Михаил Иванович …… 59

ИЗМЕРВАНЕ ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ПАНДЕМИЯТА
ОТ COVID-19 ВЪРХУ КОРПОРАТИВНИТЕ ПОЛИТИКИ
ЗА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Андрей Захариев …… 67

ОБЛАГОРОДЯВАНЕ НА ПЛОСКИЯ ДАНЪК В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Румен Брусарски …… 75

ДВИЖЕЩИ СИЛИ НА ИНТЕГРАЦИЯ В ГЛОБАЛНИТЕ ЦИФРОВИ ВЕРИГИ
ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ
Проф. д-р Сава Димов …… 83

ЕФЕКТИ ОТ ПРОГРАМАТА НА ЕЦБ ЗА ЗАКУПУВАНЕ НА АКТИВИ
В УСЛОВИЯТА НА ИЗВЪНРЕДНА СИТУАЦИЯ, ПРИЧИНЕНА ОТ ПАНДЕМИЯ
Проф. д-р Силвия Трифонова …… 95

ТЕСТВАНЕ НА КОРЕКТИВНИ ВЕРОЯТНОСТНИ МОДЕЛИ
ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИ ОПЦИИ ВЪРХУ АКЦИИ
Проф. д-р Стефан Симеонов, Д-р Теодор Тодоров …… 108

КОНКУРЕНЦИЯ И КОНЦЕНТРАЦИЯ НА БЪЛГАРСКИЯ
ОБЩОЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР (2011-2020 г.). СТРУКТУРЕН АНАЛИЗ
И ЕМПИРИЧНИ НАБЛЮДЕНИЯ
Проф. д-р Стоян Проданов …… 116

THE IMPLEMENTATION OF GOALS OF BALANCED DEVELOPMENT
OF POLAND AGAINST THE CHALLENGES AND DANGERS
OF WASTE MANAGEMENT
Assoc. Prof. Ireneusz T. Dziubek, Dr Tatiana Manasterska 126

MODERN FEATURES OF TRUST ASSET MANAGEMENT
Postgraduate student Stanislav Perminov, Assoc. Prof. Deniss Djakons, PhD 136

ИНДУСТРИЯТА НА ХЕДЖ ФОНДОВЕТЕ В ЕРАТА
НА РАЗХЛАБЕНИТЕ ПАРИЧНИ ПОЛИТИКИ И COVID-19
Доц. д-р Александър Ганчев 142

РАЗНОСКИТЕ КАТО НЕДЕЛИМА ЧАСТ ОТ АНАЛИЗА
НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ИМУЩЕСТВЕНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Венцислав Василев 150

ВЛИЯНИЕ СТРУКТУРЫ ЭКОНОМИКИ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ
УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА И РАЗВИТИЯ
Кандидат экономических наук, доцент Шараг Елена Сергеевна 159

СТРАТЕГИЧЕСКИ ДЕЙСТВИЯ НА БЪЛГАРСКИТЕ СТОПАНСКИ
ОРГАНИЗАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ПАНДЕМИЯ ОТ COVID-19
Доц. д-р Илиан Минков 166

ИНСТИТУЦИИ И НЕРАВЕНСТВО
Доц. д-р Калин Господинов 174

ПОВЕДЕНЧЕСКИ ПОДХОД КЪМ ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ -
ВЪЗМОЖНОСТИ И ОГРАНИЧЕНИЯ
Доц. д-р Калоян Колев 181

ПРОБЛЕМИ НА ЛОЯЛНОСТТА В БАНКОВИТЕ ИНСТИТУЦИИ
ПРИ СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Катя Личева 190

ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ И ЕФЕКТИ
НА МЕЖДУРЕГИОНАЛНАТА ДАНЪЧНА КОНКУРЕНЦИЯ
Доц. д-р Людмил Найденов 196

ВЪЗМОЖНИ ГРЕШКИ ПРИ ВЪЗЛАГАНЕТО
НА ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ В БЪЛГАРСКАТА ПРАКТИКА
Доц. д-р Марин Маринов, Красимир Парашкевов 204

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Николай Нинов 210

ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID ВЪРХУ ЗДРАВНИТЕ РАЗХОДИ
Доц. д-р Николай Атанасов 219

ПОДХОДИ И ПРАКТИКА НА ДЪРЖАВНОТО ФИНАНСИРАНЕ
НА ПУБЛИЧНОТО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ
Доц. д-р Пламен Йорданов, **Гл. ас. д-р Маргарита Николова** 230

ФИСКАЛНИТЕ ОБЛЕКЧЕНИЯ ЗА ЛИЦА С УВРЕЖДАНИЯ КАТО ПРИКРИТИ
СОЦИАЛНИ ПЛАЩАНИЯ ПРИ ИНВАЛИДНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, Ас. д-р Йордан Йорданов,
Докторант Жанета Ангелова 238

ОТРАЖЕНИЕ НА КОВИД-19 ВЪРХУ ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПЛАЩАНИЯ
ПО ЗАСТРАХОВКА „КАСКО“ НА МПС В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Румен Ерусалимов 246

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА СПРАВЕДЛИВОСТ –
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ВЪЗМОЖНОСТИ
Доц. д-р Силвия Топлева 251

ДЪЛГОСРОЧНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ
НА ПАНДЕМИИТЕ – УРОЦИ ОТ НЯКОИ ПРЕДХОДНИ КРИЗИ
Гл. ас. д-р Александър Б. Тодоров 258

ЕВРОФИНАНСИРАНЕТО КАТО СРЕДСТВО ЗА ПОВИШАВАНЕ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ СЕКТОР
„ПРОИЗВОДСТВО НА ОБЛЕКЛО ОТ ТЕКСТИЛ“
Гл. ас. д-р Ангелина Терзиева 266

НЯКОИ АСПЕКТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА COVID-19
ВЪРХУ БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР
Гл. ас. д-р Анелия Панева 274

ПАЗАРЪТ НА ЗДРАВНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ –
СЪСТОЯНИЕ, РАЗВИТИЕ И ТЕНДЕНЦИИ
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 281

ФИСКАЛНА ИНТЕГРАЦИЯ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ –
НЕОБХОДИМОСТ, УСЛОВИЯ И ЕФЕКТИ
Гл. ас. д-р Димитър Костов 289

БЪЛГАРИЯ ПО ПЪТЯ КЪМ ЕВРОЗОНАТА
Гл. ас. д-р Петя Василева 297

ДИНАМИКА НА ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ НА БЪЛГАРИЯ
СЪС СТРАНИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕВРОСЪЮЗА
Гл. ас. д-р Сергей Радуканов 304

ПРОМЕНЯЩИТЕ СЕ РОЛИ НА ФИСКАЛНАТА И ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА
В СВЕТЛИНАТА НА COVID-19 В СТРАНИ С РАЗЛИЧЕН ПАРИЧЕН РЕЖИМ
Гл. ас. д-р Соня Георгиева 310

АСПЕКТИ НА НАЦИОНАЛНАТА ПОЛИТИКАТА
ПО ЗАЕТОСТТА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД НЕЯ
Гл. ас. д-р Таня Илиева ……..……..……..……..… 320

ПОВЕДЕНЧЕСКИ ИНВЕСТИЦИОННИ СТРАТЕГИИ –
ВЪЗМОЖНОСТ ЗА УСТОЙЧИВИ РЕЗУЛТАТИ
ОТ АКТИВНО ИНВЕСТИРАНЕ
Гл. ас. д-р Цветан Павлов ……...……. 325

ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ПРЕД БЪДЕЩИТЕ ПЕНСИОНЕРИ
В КОНТЕКСТА НА НОРМАТИВНИТЕ ПРОМЕНИ ВЪВ ВТОРИ СТЪЛБ
НА ПЕНСИОННИЯ МОДЕЛ В БЪЛГАРИЯ
Ас. д-р Йордан Йорданов ……...……. 334

ПАЗАРЪТ НА БАНКОВИ ДЕПОЗИТИ В БЪЛГАРИЯ:
ДИНАМИКА И СТРУКТУРНИ ИЗМЕНЕНИЯ
Ас. д-р Радослав Къновски …….....……. 340

ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОСТТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В БЪЛГАРИЯ
Д-р Антон Сотиров, **Д-р Никола Пищалов** …….....……. 347

НАДНОРМЕНОТО ТЕГЛО И ЗАТЛЪСТЯВАНЕТО
КАТО РИСКОВ ФАКТОР ЗА ЗДРАВЕТО
Д-р Орлин Цветков …….....…….……. 354

МЕРКИ НА ФЕДЕРАЛНИЯ РЕЗЕРВ НА САЩ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА COVID-19
Д-р Свилен Колев .....…….……. 359

STATE AID ENFORCEMENT LAW IN THE ENERGY SECTOR
IN ALBANIA
Lecturer of Law, **Dr. Anduena Gjevori** ……..…….……. 366

БАНКОВАТА ТАЙНА КАТО КОМПОНЕНТА НА БАНКОВАТА
СИГУРНОСТ – ФИНАНСОВО-ПРАВНИ АСПЕКТИ
Преп. Игнат Папазов ……..…….……. 374

THE HISTORICAL EVOLUTION OF THE GOVERNMENT
SECURITIES MARKET IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA
Olesea Speian, PhD Student ……..……...…….……. 378

ПРОМЕНИ В ЕВРОПЕЙСКИТЕ РЕГУЛАТОРНИ КАПИТАЛОВИ
ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПОКРИТИ ОБЛИГАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗА
Докторант Борислав Киров ..……...……..……. 386

АВТОМОБИЛНИЯТ ПАЗАР В БЪЛГАРИЯ И МЯСТОТО
НА ТЪРГОВСКИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА НА НЕГО
Докторант Ваня Галчева ……...……. 393

ЕФЕКТИ ВЪРХУ ПАРИЧНАТА ПОЛИТИКА В РЕЗУЛТАТ
ОТ НАМАЛЯВАНЕТО НА НАЛИЧНИТЕ ПАРИ В ОБРАЩЕНИЕ
Докторант Владимир Сиркаров ……..……. 398

ВЛИЯНИЕ НА КОЕФИЦИЕНТА P/E И ДИВИДЕНТНАТА
ДОХОДНОСТ ВЪРХУ ЦЕНИТЕ НА АКЦИИТЕ
НА БЪЛГАРСКИЯ КАПИТАЛОВ ПАЗАР
Докторант Владислав Любенов …….....…… 405

ВЪЗМОЖНОСТ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА МСП
В УСЛОВИЯТА НА ПАНДЕМИЯ
Докторант Даниел Данчев …….....…… 413

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ
ЧРЕЗ ГРАНИЦИТЕ НА ОСИГУРИТЕЛНИЯ ДОХОД
Докторант Жанета Ангелова .....…… 421

ЦИФРОВАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО – СРЕДСТВО
ЗА ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ И РАДИКАЛНА
ПРОМЯНА НА НАЧИНА НА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА МЕДИЦИНСКИ
И ЗДРАВНИ ГРИЖИ
Докторант Живка Петрова .....…… 429

ДЕБАТЪТ МЕЖДУ БАНКОВАТА И ВАЛУТНАТА ШКОЛА ОТ 19-И ВЕК –
ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПАРАЛЕЛИ СЪС СЪВРЕМЕННИТЕ
МОНЕТАРНИ РЕАЛНОСТИ
Докторант Кузман Илиев .....…… 438

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД МЕНИДЖМЪНТА НА ЛЕЧЕБНИТЕ
ЗАВЕДЕНИЯ В УСЛОВИЯ НА ПАНДЕМИЯ ОТ COVID-19
(ПО ПРИМЕРА НА УНИВЕРСИТЕТСКА МНОГОПРОФИЛНА БОЛНИЦА
ЗА АКТИВНО ЛЕЧЕНИЕ „СЪРЦЕ И МОЗЪК“ – ПЛЕВЕН)
Докторант Люба Митева .....…… 446

БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГИИТЕ – ГОЛЕМИТЕ ПОЛЗИ
ЗА МАЛКИТЕ БАНКИ
Докторант Марина Милинова .....…… 453

ОТРИЦАТЕЛНИ ЛИХВЕНИ НИВА – ЕМПИРИЧЕН ОПИТ
Докторант Милена Пешева .....…… 460

ФИНАНСОВИЯТ ФЕЪРПЛЕЙ В ЖЕНСКИЯ ФУТБОЛ –
НЕОБХОДИМОСТ ИЛИ ВЪЗМОЖНОСТ
Докторант Нено Ненов ……..…… 468

ОТРАЖЕНИЕ НА КОВИД-19 ВЪРХУ ПРЕМИЙНИЯ ПРИХОД
ПО ЗАСТРАХОВКА „КАСКО“ НА МПС В БЪЛГАРИЯ
Докторант Николай Илиев ….…… 474

РАЗВИТИЕ НА ИМУЩЕСТВЕНОТО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ПРЕЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ОТНОШЕНИЯ
Докторант Радка Василева ….…… 480

КОНСОЛИДАЦИЯТА НА БАНКОВИЯ СЕКТОР
В БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОСТ
Докторант Рая Драгоева ……..…… 488

ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДАНЪЧНИТЕ ИЗМАМИ
ПРИ ТЪРГОВИЯТА С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ
Докторант Стефан Пешов .....……. 496

ПРОГНОЗИРАНЕ НА ПУБЛИЧНИТЕ ФИНАНСИ -
ОТКЛОНЕНИЕ НА ФАКТИЧЕСКОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ
НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА
СПРЯМО ЗАКОНА ЗА БЮДЖЕТА НА БЪЛГАРИЯ
Докторант Юлиан Войнов .....……. 501

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, ОДИТ, СТАТИСТИКА И МАТЕМАТИКА

ЗА РОЛЯТА И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
ПРИ ДОКУМЕНТИРАНЕТО В СЧЕТОВОДСТВОТО
Проф. д-р Атанас Атанасов .....……. 511

ОСОБЕНОСТИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ
НА СТОКИТЕ В УСЛОВИЯТА COVID-19
Доц. д-р Галя Иванова – Кузманова .....……. 517

АКТУАЛНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
ПРЕД СЧЕТОВОДНАТА ПРОФЕСИЯ В КОНТЕКСТА
НА ПРОМЕНИТЕ СЛЕД БРЕКЗИТ
Доц. д-р Галина Чиприянова, Д-р Марий Стоянов .....……. 524

КЪМ НОВ ПОДХОД В ОБУЧЕНИЕТО
ПО МЕЖДУНАРОДНИ СТАНДАРТИ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ
Доц. д-р Диана Ималова, Доц. д-р Венцислав Вечев .....……. 532

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА
НА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ – СТАТИСТИЧЕСКИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Красимира Славева .....……. 541

СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ЗАВИСИМОСТТА МЕЖДУ
ЦИФРОВИЗАЦИЯТА НА ИКОНОМИКАТА И ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ
Доц. д-р Маргарита Шопова, Гл. ас. д-р Евгени Овчинников,
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов .....……..…. 549

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СПОРАЗУМЕНИЯ ЗА СВОБОДНА
ТЪРГОВИЯ С ТРЕТИ СТРАНИ И ЗНАЧЕНИЕТО ИМ ОТ ПОЗИЦИЯТА
НА МИТНИЧЕСКИЯ КОНТРОЛ В ЕС
Доц. д-р Момчил Антов .....……..…. 557

INNOVATIVE METHODS FOR ACCOUNTING EDUCATION –
EXPERIENCE AND GLOBAL LESSONS LEARNED
Assoc. Prof. Nadya Velinova-Sokolova, PhD ……..……..…..…. 564

ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID ВЪРХУ ЗДРАВНИТЕ РАЗХОДИ

Доц. д-р Николай Атанасов[1]

Резюме: *Настоящото изследване има за цел да установи наличието на значими промени (структурни изменения) в хода на развитие и динамика на здравните разходи у нас, причинени от Covid пандемията. В тази връзка се подлага на анализ влиянието на пандемията върху най-значимите по своя дял във финансиране на здравеопазването разходи, каквито са тези за осигурителни плащания на НЗОК.*

За реализирането на поставената цел се решават следните изследователски задачи: построява се динамичен ред на разходите в рамките на периода - януари 2018 г. до юли 2021 г. (n=43), който съдържа техни месечни наблюдения; разделя се условно построения ред на два подпериода – до налагането на първите ограничения през м. март на 2020 г. и след това; изследва се за наличие на структурни промени с използване на двата подпериода.

Научните методи на анализ са документен анализ, дескриптивен анализ, регресионен анализ по МНК на динамични редове с независима променлива времето, тест на Чоу за наличие на структурни промени и др.

Резултатите показват ясно изразена тенденция на повишаване на здравноосигурителните плащания, определени на месечна база. Въпреки този процес статистическите тестове не потвърждават хипотезата за наличие на структурни промени, причинени от налагането на епидемиологичните ограничения.

Ключови думи: *здравни разходи, Covid-19, здравноосигурителни плащания, структурни изменения.*

JEL: **I13, I18.**

EFFECTS OF THE COVID PANDEMIC ON HEALTH EXPENDITURE

Assoc. Prof. Nikolay Atanasov, PhD

Abstract: *The present study aims to explore the presence of significant changes (structural changes) in the course of development and dynamics of health care expenditure in Bulgaria caused by the Covid pandemic. In this regard, the impact of the pandemic on the most significant in its share in financing health care expenditure, such as those for social security payments of the NHIF, is analyzed.*

The following research tasks are solved for the realization of the set goal: a dynamic row of expenditure is built within the period - January 2018 to July 2021 (n = 43), which contains monthly observations; the conditionally constructed row is divided into two subperiods - until the introduction of the first restrictions in March 2020 and after; examined for structural changes using both subsets.

[1] nik.atanasov@abv.bg, Медицински университет Пловдив, катедра по Здравен мениджмънт и икономика на здравеопазването.

The scientific methods of analysis are document analysis, descriptive analysis, regression analysis by OLS of time series with independent time variable, Chow test for the presence of structural changes and others.

The results show a clear tendency to increase the health insurance payments, determined monthly. Despite this process, statistical tests do not confirm the hypothesis of structural changes caused by the epidemiological restrictions.

Key words*: health expenditure, Covid-19 pandemic, health care insurance payments, structural changes.*

JEL: I13, I18.

1. Въведение

Продължаващата вече повече от една година и половина Covid пандемия, с четири отчетливо видими вълни на заболеваемост, доведе до нарастване на публичните разходи през изтеклата 2020 г. Очакванията са за запазването на този ръст и в близък бъдещ план. През 2020 г. бяха направени две промени, а през настоящата е в ход ново обсъждане за актуализация на държавния бюджет, а така също и тези на НОИ и НЗОК. В предходно изследване се потвърди наличието на ясно изразена тенденция на нарастване на темпа на растеж на публичните разходи, като при тези от групата на социалните разходи, в т.ч. и осигурителните плащания са налице структурни изменения в периода след въвеждане на първите пандемични ограничения (Атанасов, 2021).

Понятието здравни разходи се свързва със сумата на всички плащания, които правят икономическите субекти в сектор „Здравеопазване“. В потесен смисъл тези плащания могат да бъдат разделени условно в две големи групи – първата е диагностика, лечение и рехабилитация, а втората – защитата или превенцията на общественото здраве.

По правило първата група от разходи се заплащат изцяло или частично от специализирани институции, каквито са публичните осигурители и застрахователните компании. В процеса на финансиране на разходите за здравни услуги участват пациентите (домакинствата), в случаите на доплащане на тяхната стойност, когато осигурителят и/или застрахователят не поемат, по реда на сключените договори, цялата стойност на лечението.

Процесът на финансиране на здравните разходи трябва да създава условия за извършване на здравните услуги при съответното качество в рамките на съществуващите стандарти, да се осигурят стимули и възможности за разширяване на дейността на извършителите на здравна помощ (т.нар. лечебни заведения) и поддържането им в добро финансово състояние. Непосредствен ефект от начина на финансиране на здравните разходи е достъпността до потребление на здравните блага.

Разходите по защита на здравето се посрещат обикновено изцяло от правителството чрез Министерство на здравеопазването, на което е поверено и цялостното администриране и контрол върху системата.

На базата на механизмите на финансиране на здравните разходи би могло де се предположи как би се отразила пандемията от Covid-19. Увеличаването на броя хоспитализираните пациенти с типичните симптоми рефлектира върху нарастване най-вече на преките текущи болнични разходи. Освен тях болниците извършиха и допълнителни и непредвидени капиталови разходи, поради нуждата от реорганизации и придобиване на дълготрайни активи. Покриването на тези разходи става по линия на клиничните пътеки, но и поради извънредния характер на пандемичната ситуация, чрез допълнителни трансфери от бюджета на Министерство на здравеопазването и на НЗОК.

Във времевите интервали на пика на първите три пандемични вълни, поради спиране на плановия прием в болничните лечебни заведения, оперативните разходи на някои отделения търпят свиване. Т.е., от една страна, ако растат разходи, породени от разкриването на нови болнични легла и хоспитализирането на повече пациенти в инфекциозните отделения или в специализираните, временно откривани, Covid отделения, то от друга, намаляват оперативните разходи на някои отделения, заради забрана на плановия прием. Общият ефект от тези процеси намира своя обобщен израз в сумата на здравноосигурителните плащания на НЗОК. С положителен знак към нарастване на разходите на болниците са и хоспитализациите или престоя, направени в резултат на усложнения, причинени от вируса (т.нар. дългосрочен Covid). В тази посока са допълнителните разходи, породени от лечението на пациенти в тежко състояние, причинено от вируса.

На лекарите, медицинските сестри и останалия медицински персонал в болничните лечебни заведения, както и на извършителите на медицинска помощ от доболничната сфера бяха приети за изплащане допълнителни месечни възнаграждения. През 2020 г. тези плащания са за сметка на бюджета на НЗОК, като чрез вътрешно преразпределение и запазване на общия баланс те се определяха с решения на Надзорния съвет. От 2021 г. те са предвидени за заплащане по реда на годишния закон на бюджета на НЗОК. За сметка на държавния бюджет и като част от здравните разходи са разходите за придобиване на ваксини, както и тяхната промоция и поставяне.

За сметка на домакинските бюджети остават таксите, заплащани за болничен престой в случаите на хоспитализация, изследвания за антитела в определени случаи и др., като например медикаменти за домашно лечение.

Следователно в резултат на пандемията от Covid-19 нарастват всички групи от разходи, според техния източник:

- на публичния осигурител с величината на разходите за нови хоспитализации и лекуване на нараснал брой пациенти с усложнения и в тежко състояние;
- на държавния бюджет с придобиването на ваксини, тяхната промоция и поставяне, антигенни тестове, нови дълготрайни активи и др.;

- на домакинските бюджети с таксите за болничен престой, медикаменти за домашно и амбулаторно лечение, медицински тестове и др.

Целта на настоящото изследване е да се анализира динамиката на здравноосигурителните плащания за сметка на НЗОК, като бъде проверена хипотезата за наличие на статистически значими промени (структурни изменения) в хода на развитие на техния динамичен ред в периода на пандемията от Covid-19.

За постигането на целта се решават следните изследователски задачи:

- проучват се документи, свързани с промени в разходите на платеца на здравни услуги, произтичащи от пандемията;
- съставя се динамичен ред на здравноосигурителните плащания на НЗОК на месечна база за периода от м. януари 2018 г. до м. юли 20201 г., който се разделя условно на два подпериода до м. март 2020 г. и след това;
- изследват се трендовите функции на общия динамичен ред и на редовете от двата подпериода;
- изследва се за наличие на структурни изменения в построените динамични редове.

2. Материал и методи

Използваните аналитични методи са документен анализ, дескриптивен и регресионен анализи, тест на Чоу за структурни изменения. Всички статистически тестове са проведени при 5 % - но равнище на значимост.

Проучват се документи, като:

- Законите за бюджетите на НЗОК за 2018 г., 2019 г., 2020 г. и 2021 г.;
- месечните и тримесечните отчети за касовото изпълнение на бюджета на НЗОК;
- Законите за държавните бюджети за 2020 г. и 2021 г.;
- Подзаконови нормативни документи - Постановления на Министерски съвет и др.

3. Резултати и дискусия

През 2020 г. бяха направени три изменения и допълнения на годишния закон за държавния бюджет. Те касаеха размера на приходите, разходите и на бюджетното салдо, както и някои клаузи за управлението на държавния дълг. Прави впечатление факта, че промените от 2020 г. в частта за стойността на разходите и трансферите не засягат първоначално приетите, преди пандемията, средства, предназначени за бюджета на НЗОК. Те остават на стойност от 1,62 млрд. лв. през цялата година (ЗДБ на Р България за 2020 г., чл. 1, ал. 2). Промените в частта на разходите, касаят трансферите към НОИ, като увеличението е с близо 1,5 млрд. лв. над първоначалното предвидените

средства. Една част от последните допълнения в годишния закон за държавния бюджет, от м. ноември 2020 г., се отнасят пряко до финансиране на дейностите, свързани с превенция на разпространението на Covid-19, лечението на заразените лица или ограничаване на последствията от Covid-19 (чл. 68, ал.2 и чл. 102). В тази връзка се дава възможността на Министерски съвет да разрешава допълнителни разходи на първостепенните разпоредители с бюджет, в т.ч. и на НЗОК за сметка на икономии по бюджетите на други първостепенни разпоредители.

В рамките на 2020 г. с отделни актове на МС са извършени допълнителни разходи по бюджета на Министерство на здравеопазването за закупуване и предоставяне на държавните болнични лечебни заведения на дълготрайни активи, използвани в лечението и диагностичната им дейност (ПМС № 210 и ПМС № 212 от 13.08.2020 г.). Одобряват се разходи за допълнителни възнаграждения за работа в неблагоприятни условия (за медицинския персонал на първа линия) с ежемесечни решения на Надзорния съвет на НЗОК, което става от м. октомври 2020 г. С упражнявания в настоящия момент бюджет на НЗОК са регламентирани допълнителните трудови възнаграждения по категории персонал на засегнатите групи (ЗБНЗОК за 20201 г., чл. 5).

С три нормативни акта на Министерски съвет са определени средства в размер на 244 млн. лв. за придобиване на ваксини и лекарствени продукти за превенция и лечение на ковид инфекцията (ПМС № 401 от 22.12.2020 г., ПМС № 409 от 30.12.2020 г., ПМС № 342 от 4.12.2020 г.). Тези разходи са за сметка на бюджета на Министерство на здравеопазването в рамките на неговата програма по Профилактика и надзор на заразните болести.

На таблица 1 могат да бъдат видени субсидиите за осъществяване на медицинска помощ (средства, получавани от лечебните заведения), като част от субсидиите от консолидирания бюджет в периода на пандемията.

Таблица 1. Субсидии на консолидирана база, в т.ч. за здравни дейности и медицинска помощ по тримесечия за периода януари 2020 – март 2021 г.

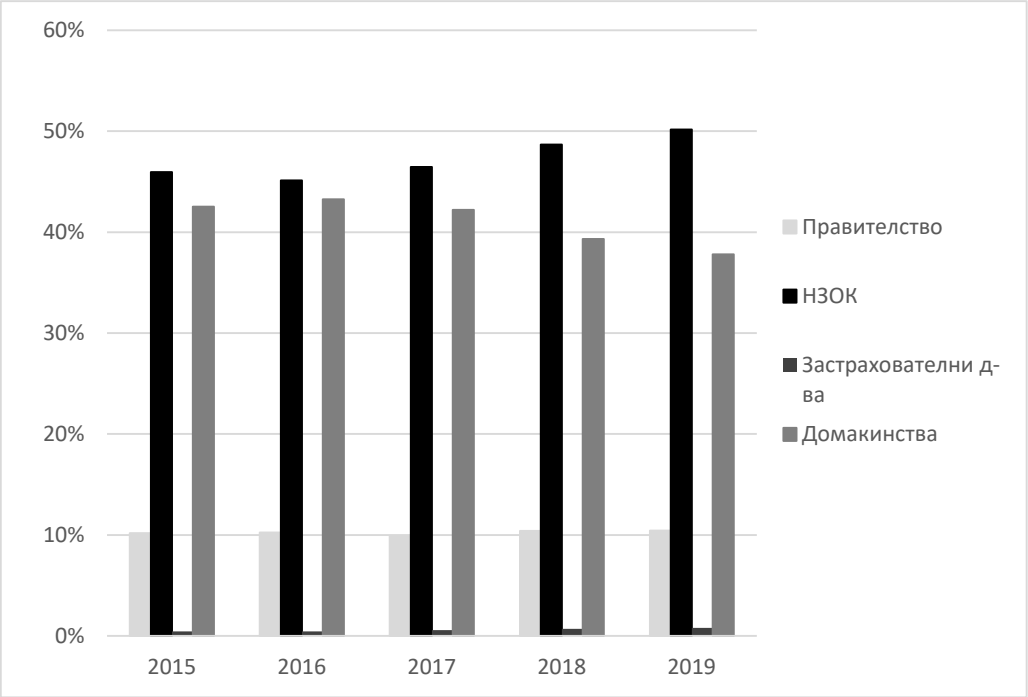
Показател от консолидираната фискална програма	**Q1** - 2020	**Q2** - 2020	**Q3** - 2020	Q4 - 2020	**Q1** - **2021**
Субсидии, в т.ч.:	417,1	1 058,4	1 198,4	2 358,9	978,6
- за нефинансови предприятия и организации с нестопанска цел	375,8	1 016,3	1 158,7	2 192,4	941,3
- за осъществ. на здравна дейност и мед. помощ	41,3	42,0	39,6	166,4	37,3

Субсидиите за здравни дейности и медицинска помощ са относително постоянни по тримесечия. Прави впечатление необичайно високата сума през четвъртото тримесечие на 2020 г. Ако бъде пренебрегната стойността от предпоследното наблюдение, средната тримесечна стойност на допълнителните публични здравни разходи под формата на субсидии, произтичащи от пандемичната обстановка на консолидирана база е 40,1 млн. лв., което е средно 4,2 % от всички субсидии.

Разходите за допълнителни възнаграждения на медицинския персонал в болничните лечебни заведения, както и тези за извършителите на медицински услуги в извънболничната система се определят с решения от Надзорния съвет на касата, като са за сметка на компенсирани промени в рамките на годишния ѝ бюджет (https://www.nhif.bg/page/75). От отчетите на здравната каса за разходите за допълнителни трудови възнаграждения за работа в неблагоприятна среда на медицинския персонал от болничните лечебни заведения към края на м. юли на 2021 г. възлизат на 107,7 млн. лв., което е средно месечно по 15,4 млн. лв. (https://www.nhif.bg/search?search=1&sKey=%D0%B2%D1%8A%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F&dateFrom=01.04.2020&dateTo=01.09.2021&searchType=1).

В съвременната структура на общите здравни разходи на България тези на НЗОК, в качеството ѝ на публичен осигурител и платец на извършителите на медицинска помощ заемат най-голям дял, колебаещ се между 46 % и 52 %. На фигура 1 може да бъде видяна структурата на здравните разходи на България за последните пет години с публично достъпни данни от информационния портал на Евростат.

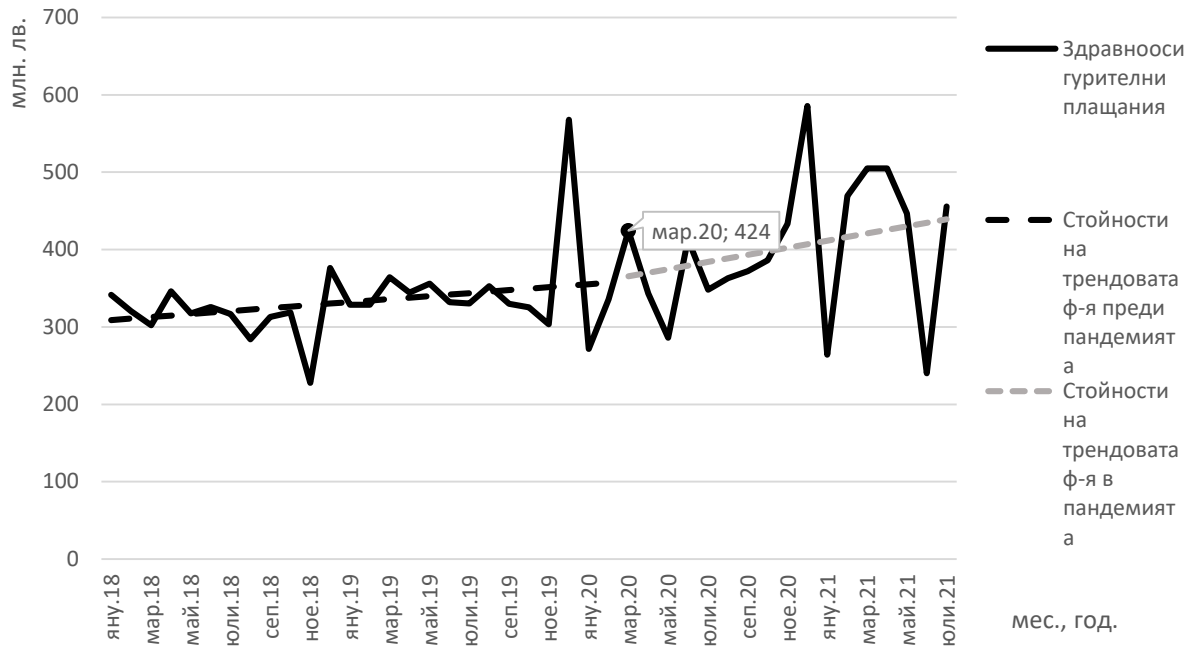
Втори по тегло са разходите на домакинствата за здравеопазване или т.нар. директни плащания. Техният дял е един от високите за страните от ЕС, като достига до 43,3 % през 2016 г. Това състояние на структурата на разходите за здравеопазване с доста висок дял на директни плащания и незначително тегло на доброволното осигуряване, т.е. участие на застрахователните дружества, предопределя солидно финансово бреме за домакинствата и осезаемо затруднява финансово в определени случаи достъпът до потребление на здравни блага. Все пак в предпандемичната 2019 г. е налице благоприятна тенденция на свиване на директните плащания в относителен план, като в същото време расте делът на плащанията на НЗОК в общата сума на разходите в отрасъла.

Фигура. 1. Финансов микс на здравните разходи на Р България за периода 2015 г. – 2019 г. според схема на финансирането им.
Диаграмата е съставена от автора по данни от източник: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HLTH_SHA11_HF__custom_1272444/default/table?lang=en

Поради значително доминиращия финансов дял на публичния осигурител за оценка на количественото въздействие на пандемията върху разходите в здравната система бе построен динамичен ред с 43 месечни наблюдения на здравноосигурителните плащания. Последните са посочени в обобщен вид на база на отчитаните плащания по разходни параграфи от ЕБК – „39-00 Здравно-осигурителни плащания“, „42-00 Текущи трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата“ и „42-19 Други текущи трансфери за домакинствата“. За решаването на тази задача бе осъществено наблюдение върху месечните и тримесечните отчети за касовото изпълнение на бюджета на НЗОК за периода януари 2018 г. – юли 2021 г. (https://www.nhif.bg/page/235). На фигура 2 е представен графично динамичният ред на месечните осигурителни плащания.

В рамките на целия период (n=43) съществува добре изразен процес на нарастване на сумата на здравноосигурителните плащания. Тази тенденция се дължи на номиналния растеж на доходите и на БВП. Но след м. март на 2020 г. влиза в действие и нов, неочакван фактор, какъвто е пандемията, пряка последица от която е нуждата от поемане на нови, допълнителни разходи. На таблица 2 са представени показатели от дескриптивната статистика за целия период, както и на двата подпериода – преди и по време на действие на пандемията.

Фигура. 2. Динамичен ред на месечните здравноосигурителни плащания от бюджета на НЗОК за периода – януари 2018 г.-юли 2021 г. и двете трендови линии, съответно в подпериодите преди и по време на пандемията.

Таблица 2. Показатели от дескриптивната статистика на целия наблюдаван период и на двата подпериода – преди и по време на пандемията

Показател	Период		
	януари 2018 - юли 2021	**януари 2018 -февруари 2020**	**март 2020 - юли 2021**
Брой наблюдения, n	43	26	17
Средна аритметична	360 498 590,84	333 119 750,69	402 372 111,06
Стандартна грешка на средната	12 059 875,27	11 079 142,56	22 161 059,55
Стандартно отклонение	79 081 890,68	56 492 764,10	91 372 389,30
Размах	357 848 284,00	339 868 790,00	345 468 724,00
Минимална стойност	227 842 611,00	227 842 611,00	240 222 171,00
Максимална стойност	585 690 895,00	567 711 401,00	585 690 895,00

Очерталата се тенденция е ясно видима и от данните от таблица 2. От нея също така става ясен и друг важен за изследването резултат – чувствително е нарастването на средната месечна стойност на плащанията, в периода на пандемията от 331,1 млн. лв. на 402,4 млн. лв. Едновременно с нарастването на средната е налице и процес на повишаване на колебанията на месечните здравноосигурителни плащания, като стандартното отклонение и размахът в периода на пандемията са почти два пъти по-високи в сравнение с времето преди първите мерки.

Трендовите линии в рамките на двата подпериода притежават характеристики, които потвърждават гореописаната тенденция. На фигура 2 се вижда, че линията на регресионните значения на времевата функция в периода на пандемията е по-стръмна от тази в периода преди налагането на първите мерки през м. март на 2020 г. Т.е. с навлизане в подпериода на пандемията е налице видимо пречупване на трендовата линия на здравноосигурителните плащания към повишаване на нейния наклон. На таблица 3 могат да бъдат видени някои показатели от регресионния анализ на времевите функции на плащанията за целия период и двата подпериода.

Таблица 3. Показатели от регресионния анализ на времевите функции на целия наблюдаван период и на двата подпериода – преди и по време на пандемията.

Показател	Период		
	януари 2018-юли 2021	**януари 2018-февруари 2020**	**март 2020-юли 2021**
Регресионен коефициент	3 022 486,21	1 933 202,87	4 614 761,86
Равнище на значимост на оценката, (p-value)	0,00113	0,19649	0,32319
Сума от квадратите на остатъците, RSS	2,02171E+17	7,432E+16	1,24894E+17

Оценката на регресионния коефициент на времевата функция в подпериода на пандемията, макар и да е статистически незначима (p-value>0,05), е повече от два пъти по-висока от тази в предходния период. С други думи, ако бъде пренебрегнат свободния член от времевите функции, средно месечното нарастване на здравноосигурителните плащания е в размер на 4,61 млн. лв. след м. март на 2020 г. при 1,93 млн. лв. за времето преди това. За всичките 43 наблюдения оценката на регресионния коефициент е достоверна и показва средномесечен ръст на плащанията на касата към извършителите на здравна помощ в размер на 3,02 млн. лв.

При наложилите се процеси на установено нарастване на здравните разходи (в наблюдавания случай на публичните такива) интерес представлява въпросът каква е количествената оценка и каква е силата на настъпилите промени след м. март на 2020 г.?

В търсене на отговор на въпроса може да бъде приложен тестът на Чоу (Chow, 1960) за структурни изменения или стабилност на динамичния ред от януари 2018 г. до юли 2021 г. Нулевата хипотеза в случая гласи, че не съществуват статистически достоверни различия между регресионните коефициенти и свободните членове в подпериодите. За проверка се използва таблицата на F-разпределението, като тестовата статистика се определя чрез следната зависимост при наличие на две подсъвкупности (Dougherty, 2011):

$$F\ (k; n-2k) = \frac{\frac{RSS_p - RSS_A - RSS_B}{k}}{\frac{RSS_A + RSS_B}{n-2k}}, \quad (1)$$

където:

n – брой наблюдения в общата съвкупност;

k – брой на оценяваните параметри в регресионното уравнение;

RSS_p – сума от квадратите на остатъците на регресионната функция на общата съвкупност;

RSS_A – сума от квадратите на остатъците на регресионната функция на първата съвкупност;

RSS_B – сума от квадратите на остатъците на регресионната функция на втората съвкупност.

Нулевата хипотеза се отхвърля, ако е изпълнена следната зависимост $F(2;n-2k)>F_{табл}$. При два оценявани параметъра във всеки от подпериодите, т.е. при k=2 и n=43, емпиричната характеристика от формула 1 приема стойност F(2;39) = 0,289. Критичната стойност при степени на свобода 2 и 39 от таблицата на F-разпределението е 3,238, което не позволява да бъде отхвърлена нулевата хипотеза за равенство между регресионните оценки на коефициентите на наклона и на секателните.

Въпреки ясно видимата тенденция на увеличаване на здравните разходи на публичното стопанство в периода на пандемията, при така формираният динамичен ред и проведено наблюдение, не се доказват статистически достоверни различия между коефициентите на наклона на времевите функции преди и след първите ограничителни мерки. Този резултат още означава, че разделянето на две части – преди и след пандемията, съответно с 26 и 17 на брой наблюдения, не осигурява по-добри оценки на регресионния коефициент и на свободния член, от колкото тези от обединения динамичен ред.

4. Заключение

Възникналата епидемиологична, а и в последствие пандемична обстановка, генерира несигурност, затрудни значително икономическото развитие и доведе до свиване на публичните приходи. Правителството реагира, като увеличи публичните разходи с цената на бюджетен дефицит, придържайки се към критериите за не надвишаване на 3%-ното му ограничение спрямо БВП. По отношение на подпомагане на извършителите на здравна помощ, на подобряване на достъпна до лечение на пациентите бяха увеличавани трансферите към НЗОК, при условия за запазване на общия баланс на консолидирана основа. По подобен начин бяха преразпределяни средства през 2020 г. за допълнителни възнаграждения на медицински персонал и на извършителите на медицинска помощ в извънболничния сектор, а в бюджета на касата за 2021 такива суми бяха планирани и законово приети.

Финансовата подкрепа на общественото здраве доведе до отчетливо изразена тенденция на нарастване на разходите на НЗОК, но тестът за структурни изменения не потвърждава наличието на статистически значими промени. В тази насока бъдещи изследвания с отчитане на разходите и мерките през четвъртата корона вирусна вълна и евентуално последващи такива, е твърде вероятно да потвърдят по-значимо нарастване на разходите за здравеопазване с източник публични осигурителни плащания.

Използвани източници

Атанасов, Н. (2021). Ранни въздействия на COVID върху консолидирания държавен бюджет. *Управление и образование*, 17 (1), 60-66.

Chow, G. (1960). Tests of Equality Between Sets of Coefficients in Two Linear Regressions. *Econometrica*, 28(3), 591-605. doi:10.2307/1910133

Dougherty, C. (2011). Introduction to Econometrics. Fourth Edition, Oxford University Press. 245-247

Закон за държавния бюджет на Р България за 2020 г., ДВ, бр. 100 от 20.12.2019 г., изм., бр. 28 от 24.03.2020 г., изм. и доп., бр. 34 от 9.04.2020 г., бр. 60 от 7.07.2020 г., доп., бр. 98 от 17.11.2020 г.

ПМС № 210 от 13.08.2020 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на здравеопазването за 2020 г., ДВ, бр.73 от 18.8.2020 г.

ПМС № 212 от 13.08.2020 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на здравеопазването за 2020 г., ДВ, бр.73 от 18.8.2020 г.

Закон за бюджета на НЗОК за 2021 г., ДВ, бр. 103, 4.12.2020 г.

ПМС № 401 от 22.12.2020 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на здравеопазването за 2020 г., ДВ брой: 110, 29.12.2020 г.

ПМС № 409 от 30.12.2020 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на здравеопазването за 2020 г., ДВ брой: 2, 08.01.2021 г.

ПМС № 342 от 4.12.2020 г. за одобряване на допълнителни разходи по бюджета на Министерството на здравеопазването за сметка на икономии на разходи и/или трансфери по бюджетите на други първостепенни разпоредители с бюджет по държавния бюджет за 2020 г. ДВ 104, 08.12.2020 г.

https://www.nhif.bg/page/75 - последно видяно на 07.08.2021 г.

https://www.nhif.bg/search?search=1&sKey=%D0%B2%D1%8A%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F&dateFrom=01.04.2020&dateTo=01.09.2021&searchType=1 – последно видяно на 07.08.2021 г.

https://www.nhif.bg/page/235 - последно видяно на 08.09.2021 г.